

Kent Kimliğine Bütüncül Bir Bakış

*

A Holistic Framework for Urban Identity

Derya Oktay

Özet

Günümüzde endüstrileşme, küreselleşme ve teknolojik gelişmelerle birlikte köklü değişimler yaşayan dünya kentlerinin gitgide birbirine benzer hale gelmesiyle yaşanan kentsel kimlik sorunu, duyarlı siyasi liderlerin, profesyonellerin ve kentsel tasarımcıların başlıca endişelerinden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, kentsel kimliğe ulaşmanın yollarının belirlenebilmesi için estetik bir yüzeyselliğe indirgenmeden, kavramın ayrıntılı bir analizinin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, bütüncül bir bakış açısının önemini bilincinde ve yazarın dünyanın farklı ülkelerinden kentlerde yaptığı gözlem ve incelemelere dayalı olarak, güçlü kimliğe sahip ayrımsanabilir yerlerin yaratılması ya da desteklenebilmesini kolaylaştıran öğelere yoğunlaşmakta ve bir yer ile bütünleşmenin, fiziksel çevre öğeleri kadar sosyal çevrenin karakteristiklerine bağlı olduğu savlanmaktadır. Bu çevresel bütün kapsamında, yoğunluk, cadde/sokak ve meydanları içeren kamusal alan, kentsel işlevlerin örüntüsü, bina ve kamusal alan ilişkileri, semtler ve anıtlar, kentsel kimlik analizinin öğeleri olarak tartışılmakta ve “kentsel yaşam” a odaklanmanın gereğine dikkat çekilmektedir.

Anahtar kelimeler: kentler, kentsel kimlik, bütüncül bakış, fiziksel çevre, sosyal çevre.

Abstract

As cities are undergone radical transformations in line with industrialization, globalization and technological advancements, and many places are beginning to look similar, issues of place identity now engage mainstream politicians, professionals and urban designers in many parts of the world. In this context, a thorough analysis of the concept of identity is needed and an understanding of the ways through which it can be achieved without reducing the concept to an aesthetic dressing possesses a great importance. Highlighting the importance of a holistic framework and examining various cities and places of strong identity, this study first focuses on the organizing elements which help create or enhance identifiable places, and postulates that the identification with places depends on the characteristics of social environment as well as physical dimensions. In this context, density, public realm including squares and streets, pattern of urban functions, building and public space relationships, districts and monuments are discussed as the elements for analyzing the urban identity, provided that “urban life” is focused rather than limiting the analysis and interpretations to the physical aspects of places.

Keywords: cities, urban identity, holistic framework, physical environment, social environment

Giriş

Günümüzde küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan çok önemli bir sorun, yerel ve bölgesel farklılıkların ortadan kalkması, ve farklı yerlerde, farklı kültürlerden insan ve toplumların, “modernleşme” hareketinin sonucu olarak, “tek kültür” egemenliğinde bir dünyada, özgünlükten uzak, kimliksiz kentlerde yaşamak zorunda kalmasıdır. Bu bağlamda en büyük zararı, kentin sosyal yaşam vizyonunun oluşturulmasında, yerel kimliğin okunmasında, kentsel yaşam kalitesinin yansıtılmasında, ve toplumsal gururun duyumsanmasında önemleri yadsınamayacak olan kentsel parçalanmanın etkisiyle erozyona uğrayan kamusal alanlar görmüştür. Öte yandan, yeni oluşturulan kent bölgelerinde uzun bir süredir egemen olan mimari uygulama pratiğinin, sadece binalara ve taşıt trafiğini kolaylaştırmaya ya da hızlandırmaya odaklanması, anlamlı ve kullanılabilir kent mekânlarına olan gereksinmeyi göz ardı etmesi, toplumu içine almayan ve onunla bütünleşemeyen kentlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Oysa, nasıl bir insan kendine özgü nitelik ve özelliklerle belirli bir “kimse” oluyor ve diğerlerinden farklı ve özel hale geliyorsa, bir “yer” ya da “kent” de kendisini diğer yerlerden farklı kılan bir nitelikler bütünü olarak algılanabiliyorsa özel bir yer/kent olur ve zihinlere yerleşir. Kimlikli bir kentte yaşayan insanlar, kentleriyle gurur duyar; kimlikli bir kentin ziyaretçileri o kente tekrar gelmek isterler. Bu bağlamda, kent kimliğinin oluşturulması ya da güçlendirilebilmesi için, önce kenti “özel” ya da “ayırmsanabilir” kılan nedenleri anlamak yararlı olacaktır.

Kent kimliği nedir?

Kimlik kavramı, bir kişinin ya da nesnenin ayırmsanabilir karakteri ya da özelliği olarak tanımlanır (Webster, 1983). Yer kimliği ise, bir yerin diğer yerlerden ayrılarak okunabilmesini ya da insanlar için anlamlı hale gelmesini sağlayan nitelikler bütünüdür (Lynch, 1983). Kentsel kimlik

sorgulandığında başlıca beklenti, kentin bir “yer”¹ olarak kendine özgü karakter ve farklılıkları yansıtmaması, başka bir deyişle, “özgün” olmasıdır.

Bir bireyin belirli bir çevreyle özdeşleşmesi ve bunun kimlik nosyonu ile analizi eski bir geleneğin parçasıdır. Yer kimliğine olan gereksinme ilk olarak Relph (1976: 147) tarafından vurgulanmış, ve insanın özgün yerlerle bütünleşmeye olan gereksinmesi yadsındığında, gelecekte “yer” özelliklerinin önemsenmediği ve yansıtılmadığı bir çevre ile kuşatılma riskine dikkat çekilmiştir. Bu gereksinmeye duyarlı olduğunda ise, insan deneyimlerini yansıtan ve güçlendiren bir çevrenin ortaya çıkma potansiyeli güçlenecektir.

Yer kimliği kavramı 1970’lerden beri çeşitli araştırmacılar (Proshansky *et al*, 1983; Sarbin, 1983; Feldman, 1990) tarafından geliştirilmiş olsa da, söz konusu çalışmalar genellikle biçime odaklanmış, ve bununla ilgili belirleyiciler, çoğunlukla kentin görsel/estetik özellikleriyle ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Bu görsel etki, kısmen kentin doğal çevresinin (topoğrafya, iklim, bitki örtüsü, deniz/göl/nehir ile olan ilişki, vb.), kısmen de yapıli çevrenin (kent dokusu, binalar ve binaların dışında kalan mekânlar) oluşturduğu somut çerçevenin yansımasıdır.

Ne var ki, kentsel kimlik, sadece ayrımsanabilir ve anımsanabilir biçimsel özelliklerle değil, bireylerin kente yüklediği anlamla oluşur. Çok uzun bir süreci gerektiren yer ile özdeşleşme olgusunun, yerin fiziksel boyutları kadar, onu kuşatan sosyal çevre ve bileşenlerine bağlı olduğu kuşkusuzdur (Lalli, 1992; Pol, 2002; and Kyle *et al* 2005; Twigger-Ross and Uzzell, 1996). Bu da, siyasi çerçeve ve gelenekler, ekonomik etkinlikler ve sosyal ilişkilerin, insanın devinimini ve ilişkilerini destekleyen, kolay anlaşılabilir, insan ölçeğinde bir fiziksel çevreyi desteklediği bir kentsel yaşam ortamının varlığı ile olanaklıdır.

Yerel bağlam ve kent kimliği

Belirgin kimlikleriyle öne çıkan kentlerin ortak özelliklerinden biri, iki boyutlu çerçevede belirli bir yapısal yoğunluğa sahip olmalarıdır. Bu

---

¹ Kentbilimciler arasında gitgide yaygınlaşan anlayışa göre “yer” kavramı, kentsel alanların nasıl biçimlendiğinin ve insanlar için nasıl anlamlı hale geldiğinin çözümlenmesinde temel oluşturur.

özellik, bazı durumlarda savunma gereksinmesi ile açıklansa ve yerel çevre değerleriyle (topoğrafya, iklim, sosyal yapı, vb.) ilişkilendirilse de, bütünlük ve yoğun kent dokusu, sonuçta tüm yerleşimlerde temel bir gereksinim olarak ortaya çıkmıştır. Eski Mısır Hiyeroglif yazısında “kent” ve “ana” kelimelerinin aynı sembolle gösterilmesi de kentin sıcak, sarıcı, kucaklayıcı bir şey olarak algılandığının işaretidir.

Ne var ki, bir yerleşimin yoğunluğu, kentin değişen yerel koşulları içinde uygun bir bağlam ile bütünlük medikçe bir anlam ifade etmez. Yerel bağlam, doğal ve yapısal elemanlarla oluşur, ve sosyal, mekânsal, ve estetik boyutlar içerir. Özellikle, nesiller boyunca değişimlere uğrayan kentsel çevre, yerel bağlamın en önemli belirleyicisidir. Kentsel çevrenin nasıl bir evrim geçirdiğinin anlaşılması, “yer duygusu”nun oluşturulması ya da güçlendirilmesi için esas olup, kent kimliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunur.

Webber (1964)’e göre kente özel karakterini veren, ticaret ve alışverişin, ve bunlarla etkileşimi olan tüm etkinliklerin varlığıdır. Gerçekten de, bir kentin pazarına yapılan kısa bir ziyaret bile, kent ve kentliler hakkında pek çok ipucu verir. Benzer bir şekilde Lefebvre (1991) de kenti kullanım ve harcama değerlerinin buluşup, biçimsel bir sistem içinde bütünlüğü bir yer olarak görmektedir. Ne var ki, Lefebvre’ye göre, yaratıcı etkinliklere, bilgiye, simgeselliğe, hayal kurmaya ve oyalanmaya da gereksinmesi olan insanoğlu için kent hakkı, tüketim hakkının ötesinde, anıtsal, estetik ve içgüdüsel boyutlar içerir.

Yer kimliği, basitçe fiziksel görünümle değil, o yerin karakteriyle ilgilidir. Yerin karakteri görsel ve mekânsal özelliklerin ötesinde boyutlara sahiptir. Zihinlerindeki yer imgesi zaman içinde, insanların yaptığı değişim ve uyarlamalar sonucunda, gitgide daha fazla ayrıntıyla beslenerek güçlenir, ve karakter belirginleşir. Yer, zaman içinde, kültürünü de yoğurur ve biçimlendirir. Kültürel boyutun kent içinde tüm kesimlere (yerli halk ve konuk açısından) görünür kılındığı, ve böylelikle kent kimliğine yansıdığı yer ise kamusal alandır.

Kamusal alanın iki farklı boyutu vardır: kamusal yaşamı ve toplumsal iletişimi destekleyen fiziksel boyut, ve burada gerçekleşen etkinlik ve olayların oluşturduğu sosyal boyut. Kamusal alanın meydanlardan, cadde ve sokaklardan, parklardan, bunları çevreleyen binaların içlerine

kadar uzanan çerçevesi kentin en önemli bileşenidir. Kent kültürünün beşiği ve yerel kültürün aynası olarak nitelendirebileceğimiz kamusal alanın niteliği ve korunması, kentin sosyo-kültürel sürdürülebilirliği açısından da son derece önemlidir (Oktay, 2008: 50-52). Özellikle turizmin merkezi olmuş tarihi kentlerde, kentsel çevrenin ziyaretçileri çekmeyi başlıca hedef olarak gözetilen politikalarla yönetilerek yerel halkı uzaklaştırması, bir “müze kent” ortamı yaratmakta ve kentin ruhunu değiştirmekte ve yerel kimliğini zedelemektedir.

Ayrımsanabilir özellikleri olan meydanlar ve caddeler kentsel kimliğin, anlaşılabilirliğin ve buna bağlı olarak insanların yönlendirilmesinde son derece önemlidir. Örneğin, Siena’daki *Piazza del Campo*, Venedik’teki *Piazza San Marco*, Milano’daki *Piazza del Duomo* ve Moskova’daki Kızıl Meydan buldukları kentlerin kimliği ile özdeşleşmişlerdir. Meydanlar değerlendirilirken gözetilmesi gereken çok önemli konu, meydanın kullanıcılarında bir yer ve aidiyet duygusu oluşturma durumudur. Bir “yer”e ait olma duygusu insanların çok önemli bir gereksinimi olup (Relph, 1976: 147), bu duygunun gerçekleşmesi, o yerin kendine özgü ve oradaki insanları saran coğrafi, tarihsel, toplumsal ve özellikle estetik özelliklerinin oluşturduğu alan karakterine bağlıdır. Bu anlamda iyi bir örnek olan Ortaköy Meydanında (İstanbul), Boğaz’a açılımın, çeşitlilik içeren bir geleneksel dokunun ve simgesel bir tarihi yapının (Ortaköy Camii) oluşturduğu özgün karakter güçlü bir “yer” duygusuna neden olur.

Kentsel dokunun ve kamusal alanın diğer çok önemli bileşeni cadde ve sokaklardır. Ayrımsanabilir özellikler taşıyan, insanların sosyal gereksinimlerini karşılayan, haftanın her günü ve gece-gündüz “yaşayan” cadde ve sokakların, kentsel yaşamın canlandırılmasında ve kent kimliğinin güçlenmesine katkıları büyüktür. Bu anlamda, Paris’teki *Champs-Élysées* Bulvarı ve İstanbul Beyoğlu’ndaki İstiklal Caddesi mükemmel örneklerdir.

Bir alanın karakterini oluşturan diğer önemli etmen, kullanım ve etkinlikler dizgesidir. Ana kullanımlarda çeşitlilik, işlevlerin yürüme ölçeğinde bir çerçevede yerleşmiş olmaları, yoğunluk, yapısal biçimin yeterli sayıda girişlerle erişilebilirliği, bina türünde, yaşında, büyüklüğünde ve genel durumunda çeşitlenme etkinliklerin düzeyini belirler.

Kent mekânları içinde geçmişle bağların kurulmasının, kimlik, yer ve aidiyet duygusunun artırılmasındaki rolü yadsınamaz. Bu bağlamda değerli olan, kentin tarihini kentin “ruhu” olarak, kentin kendisini de halkının “ortak belleği” olarak görebilen yaklaşımlardır (Rossi, 1982). Bu nedenle, eski ve tarihi binaların kentsel peyzajın parçası olduğu yerlerde, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıya uyumlu koruma ve canlandırma ile sürdürülebilirlik özel bir önem kazanır. Kent mekânlarında anlamı, kimliği ve yönelimi güçlendiren diğer önemli öğeler, anıtlar ve kamusal sanat uygulamalarıdır. Anıtlar kentsel yaşamda süreklilik duygusu oluşturur ve yerleşik olma duygusunu desteklerler (Butina-Watson & Bentley, 2007: 158).

Kent kimliği söz konusu olduğunda simgesel bir rol üstlenen diğer bir bileşen, kentin farklı parçaları, yani semtlerdir. Tüm bölgelerinde güçlü bir karakteri yansıtmaya bile, belirgin karakteri olan bazı yerleri/semtleri aracılığıyla zihinlere yerleşen pek çok kent vardır. Örneğin, diğer Amerikan kentlerine hiç benzemeyen San Francisco, kimliğini destekleyen pek çok öge (özgün coğrafi konumu ve topoğrafyası, karakteristik sokakları, belirgin referans noktaları, sosyo-kültürel yaşamındaki dinamizm, vb.) yanında, her biri kendine özgü kimliği olan bir mahalleler/semtler kenti olarak bilinir. Bir zamanlar balıkçı barınaklarının ve depoların yer aldığı dağınık bir bölge iken, 1970’li - 80’li yıllarda “eski yapıların yeni işlevler” verilerek yeniden geliştirilmesiyle popüler (ve biraz da ticari) bir turizm merkezine dönüştürülmüş olan, ama özgün işlevini (deniz ürünleri merkezi) hala sürdüren *Fishermen’s Wharf*, “Boyalı Hanımlar” olarak bilinen, yenilenmiş Victoria Dönemi evleriyle *Alamo*, Coit Kulesinin bulunduğu ve müthiş manzaralar sunan elit semt *Telegraph Hill*, ve 1960’lı - 70’li yıllardan itibaren kentin (ve ülkenin) “gay” merkezi olarak bilinen, ve buradaki grupların daha önce niteliksiz ve bakımsız olan bölgeyi kendi çabalarıyla güvenli, yemyeşil, temiz, estetik, örnek bir mahalleye dönüştürdükleri *Castro*, San Francisco kent kimliğine güçlü birer katkıdır.

Konut alanları kapsamında karakteristik konutlarla tariflenmiş sokaklar da, hem bulunduğu semtin hem de kentin kimliğini güçlendirirler. Osmanlı kentinde avlu duvarlarının sürekliliğiyle sokağı tanımlayan cumbalı evler, Londra’daki beyaz teras evler, Bristol’da dökme demir

korkuluklu ba konlu sıra evler, ve Amsterdam'da, giriş katında farklı işlevler içeren, yandan merdivenli girişli, dar cepheli, kademeli çatılı kanal evler, bu kentlerin kimliğinin çok önemli birer bileşeni olmuştur.

Burada söz edilen kentsel niteliklerin kentle ilgili imgeye eklenebilmesi ve böylece kimliğe yansiyabilmesi için, kent halkının ve konuklarının yürüyerek algılamalarını olanaklı kılacak bir ölçek, yani "insan ölçeği" önemli bir gereksinme olarak ortaya çıkar. Bu nitelik, gelişmiş ülkelerde, son 10 yılda çoğunlukla "sürdürülebilir kalkınma" ya da "ekolojik planlama/tasarım" bağlamında, otomobil kullanımını en aza indirgeyen politikalarla gündeme gelmiş olsa da, "yürünebilirlik", sürdürülebilirliğin önemli bir boyutu olan kimliğin oluşmasında ve algılanmasında da son derece önemlidir.

Bu hedefle gelişmelerini yönlendirmiş kentler arasında, kentin çevresinde oluşturulan iş bölgesi (Amsterdam Zuidas) ve koruma yasaları sayesinde tarihi kent merkezinin niteliklerini sürdüren, bisiklet kullanımını teşvik ederek araç kullanmayı zorlaştıran planlama yaklaşımları ve kent yönetimiyle, rahat, işlevsel ve çekici bir kamusal alan sunan Amsterdam ideal bir örnektir. Çok daha büyük ölçekte başarılı bir uygulama ise, Boston'un parçalanmış kent imgesini bütünleştirmeye yönelik olarak, tüm kesimlerin (çocuklar, yaşlılar, iş dünyasının yerel temsilcileri, politikacılar ve meslek üyeleri) katılımıyla gerçekleştirilen, ve kenti parçalayarak geçen hızlı otoyol özelliğindeki ana arterin, kentin karakteristik ama birbirinden kopuk bölgelerini bağlayan bir parklar ve kamusal mekânlar sistemine dönüştürüldüğü "Merkezi Arter Geliştirme Planı"dır (1990-2000). Bir anlamda "hızlı kent"ten "yavaş kent"e, ya da "otomobil kültürü"nden "yaya kültürü"ne dönüşümü simgeleyen, ve kentin okunabilirliğini güçlendiren bu projenin, kentsel imge çalışmalarıyla 40 yıldır kentbilim araştırma ve uygulamalarına öncülük eden Lynch'in (1961/1981) düşüncelerinin başarılı bir yorumlanması olduğu söylenebilir.

Bir yerle ilgili imgenin oluşması sadece kent merkezindeki meydan ve caddelerinde yürüyerek değil, kent mekânlarını oluşturan binaların içine girilmesi ve insanlarıyla iletişim kurulmasıyla gerçekleşir. Bu nedenle, kentsel kimlik söz konusu olduğunda, özel mekânların ve kamusal-özel mekânlar arakesitinin de incelenmesi gerekir. Bu noktada, sıcak iklimin

ve dışa dönük toplumsal özelliğın biçimlendirdiğı, bina ile sokak mekânı arasında, süreklilik içeren yarı-açık bir geçiş mekânı olan “arkad” sistemi, Akdeniz, Orta ve Güney Amerika ülkelerinin kentleri için ideal bir çözüm olup, bu kentlerin kimliklerini güçlendirir.

Bu yöntemler yanında, özellikle küçük ölçekli kentlerin yerel kültür ve geleneklerini korumak ve kent kimliğini güçlendirmek için çevresel politikalar üreterek, insanın ve yerel halkın gereksinmelerini önemseyen bakış açısının yaygınlaştırılmasına çalışan “Yavaş Şehirler” (Cittaslow) akımı², aralarında bizim kentlerimizin de bulunduğu, taşıt trafiğine teslim olmuş pek çok kent için ders alınacak boyutlar sergiler.

Bizim kentlerimize bir bakış ve son değerlendirme

Yukarıda savlanan ve tartışılan düşünceler ışığında bizim kentlerimize, özellikle son yıllarda hızlı bir değişimin yaşanmakta olduğu büyük kentlerimize bakıldığında, var olan değerlerin ve kimlik öğelerinin çeşitli nedenlerle yitilmiş ya da etkilerinin azalmış olduğu görülmektedir. Bu nedenler şöyle sıralanabilir: hızlı ve plansız büyüme ve yayılma nedeniyle kentlerin sınırlarının belirsiz hale gelmesi; geleneksel Türk (Osmanlı) kentinin önemli bir sosyal-mekânsal bileşeni ve karakteristik, ayrımsanabilir bir bütün olan “mahalle” kavramının yitirilmesi (Oktay, 2004); anıtsal yapılar dışında özgün bir kentsel/mimari dokuya sahip olmaması; kent halkını sosyal/kültürel işlevleriyle bir araya getirecek, “kentın kalbi” olarak nitelenebilecek bir ana meydanın bulunmaması; taşıt trafiğinin aşırı artması; salt otomobil trafiğini kolaylaştırmaya odaklı ulaşım politikası ve uygulamaları nedeniyle yayayı ürküten, hızla seyreden taşıt içindekilerin kentsel çevreyi algılamalarını güçleştiren bir “hızlı kent” imgesinin doğması; son on yılda yaygın hale gelen kent dışı konut alanlarına taşınma tercihi ya da “kentten kaçış” nedeniyle kent

² İlk kez 1999’da İtalya’nın küçük yerleşimlerinde başlatılan ve “Yavaş Yemek” (Slow Food) konseptini çıkış noktası olarak alan bu akım, yürürlüğe konan yönetmeliğıyle, kentlerin geleneksel düzenlerini korumalarını ve böylelikle küreselleşmenin getirdiğı aynışmaya karşı durabilmelerini olanaklı kılıyor. (Örneğın dükkan, kafe ve lokantaların isimleri yerel dilde olması gerekiyor; “Fast Food” a geçit verilmiyor!). Öncelikle küçük kentlerde başlatılan ve Avrupa’da hızla yayılmakta olan bu akım, Avustralya ve ABD’deki kentler dahil olmak üzere, bazı büyük kentlerin de gündemine girmiş bulunuyor.

merkezinin boşalması; birbiri ardına inşa edilen çok işlevli alış-veriş merkezleri³ nedeniyle, geleneksel olarak kamusal mekânda gerçekleştirilen pek çok toplumsal işlevin (eğlence, bilgi edinimi, tüketim, vb.) özel alana geçmesi, bazı caddelerin eski popülerliğini ve kullanımını yitirmesi; kent içindeki önemli parkların kent yaşamından kopması, vb.

Kentlerimizin kimliğinin güçlendirilebilmesi için, öncelikle, kentin çok sayıda binadan oluşan, teknik önlemlerle sorunları çözülebilecek salt bir fiziksel oluşum değil, “insanın yaşam biçiminin aracı” olduğu gerçeği dikkate alınmalı, ve dar bir kavram olan fiziksel kamusal mekânlar yerine daha geniş bir kavram olan “kentsel yaşam”a odaklanılmalı. Kentsel yaşamla ilgili vizyon belirlendikten sonra, bunu destekleyebilecek kapsamlı bir kentsel tasarım stratejisi oluşturulmalı, ve kentin entellektüel ve kültürel boyutunun zenginleştirilerek mekânsal kimliğine yansımaları sağlayabilecek bir kültür politikası aciliyetle gündeme getirilmeli. Bu bağlamda izlenecek geliştirme stratejilerinde önemli olduğunu düşündüğümüz öğeler şunlardır:

- Bütüncül bir yöntem izlenerek, kentin doğal, morfolojik ve tipolojik bileşenlerinin sosyo-ekonomik ve kültürel boyutlarla ilişkilendirilmesinin sağlanması;
- Kentin ruhunu önemseyen, kültürel peyzajın “yer kimliği” perspektifinden ve kültürel anlamın çeşitli düzeylerinde tasarlandığı uygulamalara yer verilmesi;
- Kent ile doğal peyzaj arasında bağlantılar kurulması ve bunların imar planları ile denetim altına alınması;
- Yerel kültürel dokunun yeniden keşfedilerek/kullanılarak, köklü, ayrımsanabilir bir topluluk duygusunun desteklenmesi;
- Kent içi semtlerden kent dışı konut alanlarına kaçışın yarattığı/yaratacağı sorunların bilincinde olarak, kent merkezinin ve merkez bölgedeki semtlerin insana duyarlı, sosyal yönden çekici, çevre sorun-

---

³ Kent yaşamına adeta sırtını dönen, içe dönük büyük alışveriş ve rekreasyon merkezleri insanları bir araya getiren “yeni kent merkezleri” olarak sunulmaktadır. Ne var ki, bu merkezler çevrelerindeki kent mekânlarına olumlu bir katkı yapmadıkları gibi, içlerinde de sosyalleşmeye fırsat vermeyen, daha çok tüketime teşvik eden “anti-yer”ler (non-place) olmanın ötesine geçmemektedir.

ları çözülmüş, ve “güzel” birer yaşam çevresi olarak çekici hale gelmesi için projeler üretilmesi;

- Kentin sosyal yaşam vizyonunun oluşturulmasında, yerel kimliğin okunmasında, kentsel yaşam kalitesinin yansıtılmasında, ve toplumsal gururun duyumsanmasında önemleri yadsınamayacak olan kamusal alanlarla ilgili sorunların çözümü için, kent ve gelişimiyle ilgili tüm kesimlerin, çok yönlü, çok disiplinli, yerel değerlerini çağdaş yaklaşımlarla yorumlayabilen, katılımcı bir yaklaşımla seferber edilmesi.

Burada tartışılan düşünce ve önerilerin uygun bir uygulama ortamına taşınabilmesi, kuşkusuz güçlü bir “liderlik”⁴ ve “vizyon” doğrultusunda kent halkının “kentli” olma bilincinin geliştirilmesine ve böylelikle beklenti düzeyinin yükseltilmesine bağlıdır. Bu noktada, üniversiteler ve meslek kuruluşları/odaları tarafından ortaya konan çabalar (bilimsel ve mesleki etkinlikler/konferanslar/paneller, vb.) önemli ve değerlidir. Ne var ki, bunların sonuçlarının geniş kesimlere ulaşamaması nedeniyle, halkın (çoğunluğunun) daha çağdaş bir çevre yönündeki beklentilerinin düzeyine de yansımamaktadır. Burada gerekli olan, kentsel yönetim düzeyinde kurgulanıp yönlendirilecek bir “yaşam boyu eğitim” stratejisi kapsamında, kentsel kültürü geliştirecek, kentli olma bilincini yüceltecek bir kültür politikasının oluşturularak, kentlilere bir kentte yaşamının ne olduğu ya da olması gerektiği konusunda, üniversite ve meslek kuruluşlarından destek alınarak, iletişim teknolojisinin olanaklarından da yararlanılarak eğitilmesidir.

KAYNAKÇA

Benevolo, K., *The History of the City*, Sclar Press, London, 1968.

Butina-Watson, G. & Bentley, I., *Identity by Design*, Architectural Press, Oxford, 2007.

Florian, B., “The City as A Brand: Orchestrating A Unique Experience”, *Image Building and Building Images* (Ed: V. Patteuw), Nai Uitgevers, Rotterdam, 2002.

⁴ Bu bağlamda söz konusu olan liderlik sadece kişiliklerle değil, yerel politika, iş çevreleri ve kentin gelişmesine katkıda bulunmaya gönüllü kesimlerden liderleri bir araya getirmekle ilgilidir.

- Hall, P., *Cities in Civilization*, Pantheon Books, New York, 1998.
- Heidegger, M., *Being and Time*, Harper and Row, New York, 1962.
- Hertzberger, H., "The Public Realm", *The City Cultures Reader* (Eds: Malcolm Miles, Tim Hall, and Iain Borden), Routledge, London, 2000, 253-255.
- Jacobs, J., *The Death and Life of Great American Cities*, Random House, New York, 1961.
- Kelbaugh, D., "Urban Society: Introduction", *Writing Urbanism* (Ed: D. Kelbaugh), Routledge, London, 2008, 247-249.
- Kostof, S., "Communitas and the American Public Realm", *Writing Urbanism* (Ed: D. Kelbaugh), Routledge, London, 2008, 254-270.
- Lalli, M., Urban Related Identity: Theory, Measurement and Empirical Findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303.
- Landry, C. & Bianchini, F., *Creative Cities*, Demos, London, 1995.
- Larice, M. & Macdonald, E., "Place Memory and Urban Preservation", in *The Urban Design Reader* (Eds: Larice, M. & Macdonald, E.), Routledge, London, 2007.
- Lefebvre, H., *The Production of Space*, Basil Blackwell, Oxford, 1991.
- Lefebvre, H., *Critique of Everyday Life*, Verso, London, 1984.
- Lynch, K., *A Theory of Good City Form*, MIT Press, Cambridge, MA, 1981.
- Lynch, K., *The Image of the City*, MIT Press, Cambridge, MA, 1961.
- Moughtin, C., *Urban Design: Green Dimensions*, Butterworth Architecture, Oxford, 1996.
- Norberg-Schulz, C., *Genius Loci*, Rizzoli, New York, 1979.
- Oktay, D., "Yerel Bağlam ve Kent Kimliği: Ankara örneğinde tartışmalar", *Yerel Yönetimler: Ankara, Kent Kimliği, Mekânsal-Kültürel Değişim*, TMMOB Dosya 10/1 (Ed:G.Bilsel), 2009, 35-43.
- Oktay, D., "How can urban context maintain urban identity and sustainability?: Evaluations of Taormina (Sicily) and Kyrenia (North Cyprus)", *Web Journal on Cultural Patrimony*, 1 / 2, 2006. (<http://www.webjournal.unior.it/>)
- Oktay, D., "Urban Design for Sustainability: A Study on the Turkish City", *International Journal for Sustainable Development and World Ecology*, 11 / 1, 2004, 24-35.
- Oktay, D., "The Quest for Urban Identity in the Changing Context of the City: Northern Cyprus", *Cities*, 19 / 4, 2002, 31-41.
- Pacione, M., *Urban Geography: A Global Perspective*, New York, Routledge, 2005.
- Pol, E., "The Theoretical Background of the City-Identity-Sustainability Network", *Environment and Behavior*, 34 / 1, 2002, 8-25.
- Relph, E., *Place and Placelessness*, Pion, London, 1976.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminof, R., "Place Identity: Physical World Socialization of the Self", *Journal of Environmental Psychology*, 3, 1983, 57-83.
- Rossi, A., "Typological Questions and the Collective Memory", *The City Cultures Reader* (Eds: M. Miles, T. Hall & I. Borden), Routledge, London, 2000.
- Rossi, A., *The Architecture of the City*, MIT Press, Opposition Books, Cambridge.

- Saebin, T. R., "Place Identity as A Component of Self: An Addendum". *Journal of Environmental Psychology*, 3 / 4, Dec 1983, 337-342.
- Sennett, R., *The Fall of Public Man*, Faber & Faber, London, 1977.
- Sennett, R., *The Conscience of the Eye: The Design and Social Life of Cities*, Faber & Faber, London, 1990.
- Tekeli, İ., *Modernite Aşılırken Kent Planlaması*, İmge, Ankara, 2000.
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L., "Place and Identity Processes", *Journal of Environmental Psychology*, 16, 1996, 205-220.
- Webber, M. M., (1964). The Urban Place and the Non-place Urban Realm, in *Explorations into Urban Structure* (Eds: Webber, M. M. et al), University of Pennsylvania Press, Philadelphia, PA, 79-153.
- Webster's *Ninth New Collegiate Dictionary*, 1983.
- Zevi, L., "Il Piano Regolatore per i Bambini: Esperienza e Prospettive", *Paesaggio Urbano*, 2, 1998, 60-67.
- Zukin, S., "Space and Symbols in An Age of Decline", *The City Cultures Reader*, Routledge, London, 2000.

Prof. Dr. Derya Oktay: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kentsel Araştırma ve Geliştirme Merkezi Kurucu Başkanı, Mimarlık Bölümü öğretim üyesi ve Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı Başkanıdır. Gazi Üniversitesinden Mimarlık Lisans, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Mimarlık Yüksek Lisans, Oxford Brookes Üniversitesi'nden Kentsel Tasarım Yüksek Lisans, ve Yıldız Teknik Üniversitesinden (Oxford Brookes Üniversitesi'nde "Associated Research" programını tamamlayarak) Mimarlık Doktora derecesini almıştır. California Üniversitesi - Berkeley, Milano Teknik Üniversitesi, Michigan Üniversitesi, ve Oxford Brookes University Mimarlık ve Kent Planlama Fakültelerinde konuk araştırmacı olarak çalışmıştır. Kentsel tasarım, sürdürülebilir kentsel ve mimari tasarım, konut alanlarının sosyo-kültürel boyutları, kentsel kamu mekânları, kentsel yaşam kalitesi, vb. konularda çalışan Oktay, Avrupa Birliği, USAID, TÜBİTAK ve DAÜ tarafından desteklenen çeşitli disiplinlerarası araştırma projeleri yürütmüştür. Uluslararası ve ulusal platformlarda sunulmuş ve yayımlanmış 100'e yakın makale, bildiri, kitap bölümü ve gazete makalesinin, "Gazimağusa'da Kentsel Yaşam Kalitesi: Araştırma, Planlama ve Yönetim İçin Göstergeler" ve "Planning Housing Environments for Sustainability: Evaluations in Cypriot Settlements" (Konut Alanlarının Sürdürülebilirlik Amaçlı Planlaması: Kıbrıs Yerleşimlerinde İrdelemeler) başlıklı kitapların yazarı olan Prof. Oktay, *Urban Design International*, *Journal of Urban Design and Planning*, and *Asian Journal of Environment-Behaviour Studies* dergilerinin Editor Kurulu üyesidir.